

TERVEZŐI ALKOTÓI KAPCSOLATTEREMTÉS a társadalom és a technológia kontextusában – A designkommunikáció filozófiai, közgazdasági, művészeti és pszichológiai közelítései

MEMO

A Tudomány Ünnepe alkalmából¹ különböző tudományterületek képviselői beszélgettünk arról, hogy mit jelent a tervezői kapcsolatteremtés az ipar 4.0 korában a társadalom és technológia kontextusában. A beszélgetés során videóra vettük magunkat, jegyzeteltünk és a jegyzetek önálló életre keltek, a félmondatok, új kapcsolódási pontokat vetettek fel. Most a rögzített félmondatokat adjuk közre szubjektív kiemelésünkkel, melyek egy újabb szakmai beszélgetés, együttműködés alapját adhatják, várjuk a kommenteket:

... amikor ezt írom az HBO2-n egy ismeretterjesztő film megy arról, hogy robotok halálos baleseteket okoznak a VW gyárban, utakon² ...

---

¹ Interdiszciplináris kerekasztal beszélgetés (Budapesti Corvinus Egyetem, 2018. november 19.): A digitális technológiák újjaalakítják a tervezés folyamatát, a tervezés megértését, elfogadását és prezentálását. A különböző felhasználói csoportok egyre interaktívabb, tevékenyebb (agilisabb) résztvevőkké válnak. Fontos tisztázni ezért a digitális technológiák környezetét. Sokak szerint ugyanis van a TECHNOLÓGIA és van a TÁRSADALOM, azaz MI. Miközben nincs technológia nélkülünk; a TÁRSADALOM MAGA A TECHNOLÓGIA. Minden technológia nem más mint tervezés, TERVEZŐI KAPCSOLATTEREMTÉS eredménye. A beszélgetés vitaindító kérdései: Minden startupinkubáció 90%-ban üzleti fókuszú tudást ad. Miért? A pörgés és az extrémítás lesz a "szexi mivolt" kritériuma, vagy az erény értelmében vett középút, a gyakorlás révén elért boldogság és nem az "üzleti rés" által motivált, olykor a butaságot és tájékozatlanságot kihasználó kérészeletű extázis? Minden ember tervező; egyben közgazdász, művész és/vagy filozófus? Miként érvényesülhet a kreativitás, a tudás öröme, a művészet és az etikai reflexió az ipar 4.0-ban?

A kerekasztal-beszélgetés résztvevői: Cosovan Attila (tervezőművész, BCE), Fenyvesi Bori (építész), Horváth Dóra (közgazdász-tanár, BCE), Mitev Ariel (közgazdász kutató, BCE), Sárkány Péter (filozófus, EKE-GTK), German Kinga (művészettörténész, MOME), Kaucsek György (pszichológus, ergonomus, MOME), Simon Andrea (osztályvezető, Ludwig Múzeum)

² Gyilkos robotok nyomában (The Truth about Killer Robots) https://www.hbo.hu/movie/gyilkos-robotok-nyomaban_-103997

A kerekasztal beszélgetés néhány gondolatmorzsája

asztal nincs, de körben ülünk

ha nem jön senki, attól mi még elkezdünk dolgozni

az utókor számára

Mit értünk – designkommunikáció, azaz – tervezői kapcsolatteremtés alatt?

- először is meg kell győznünk saját magunkat arról, hogy miért vagyunk, miért ülünk itt, kinek szóljunk s utána, hogy mivel mit *kell* tennünk?

ha van türelmetek...

zajnak nem lehet minősíteni, mert hozzánk szólt

- az alapfogalmat nem véletlen, hogy egy minden lében kanál designer fogalmazta meg egy rendszertelennek tűnő üzenetháttérből

a küszöbérzékenységünk kapcsolatban van az érzettartalmak bizonytalanságával

az üzenetek indokoltan sarkosan lettek megfogalmazva, hogy fölkeltsék az érdeklődésünket

a jelzések időtart(alo)mmal kapcsolatos bizonytalansága

perceptuális vakság; különböző figyelmekkel vagyunk jelen

- és mik az észlelhető jelzések?

a digitalizáció következtében nem használjuk minden érzékszervünket

az új kockázati tényező az IDŐ

a degenerálódás elkerülése miatt felértékelődnek bizonyos tevékenységek

közhely; az állandó átmenet folytonossá vált – új kockázatok egyre rövidebb idő alatt – a tervezés és a megvalósítás szinte egyidőben zajlik

a gazdaság egyszerűsít

a művészi üzenet komplex

a digitalizáció és a fogyasztói társadalom fúziójának megtervezése; nem ellenállni, hanem kapcsolódni – nehogy a technológiai fejlődés elhagyja a társadalmat, nehogy az

ember eltévedjen, nehogy ne tudja, mitől kell tartania, s hogy az ember átengedje a döntést a mesterséges intelligenciának.

- az üzleti élet zászlóvivőinek üzenni

to HAND? to ACT?

a jelenlegi üzleti modellek nem elég megengedők, lehet nem lesznek elegendők még a TÚLÉLÉSHEZ SEM

(szemlélet- és magatartásváltozás szükséges)

Újra végig kell gondolni mindent! Minek lesz vége? Mi az új kezdet?

inspirálni a racionális társadalmat, hogy ezt minél többször és minél gyakrabban tegye

a tervezésbe, a workflowba integrálni kell a **részvételt** és a **befogadást**

örlődés helyett felidézni a régi és új állandó értékeket

designkommunikáció (tervezői kapcsolatteremtés) = azt csináljuk, amit kimondva vallunk

SZÁNDÉK

a digitális technológia emberi alkalmazása – önmagában hordozza a jót s a rosszat is – alkotói iránymutatás

A participációs készség aktivizálása

- túlzott önmegvalósítás (akadályozó tényező)
- túlzott önbizalom (lebecsülik az emberi ellenállást)
- túlzott bizalom (felbecsülik az emberi befogadást)

A tervezői kapcsolatteremtés egyben

vízió

(tudomány) filozófiai (szempontok)

módszer vs. technika!

szakít a folyamatrendszerrel

nincsenek; pontosabban nem erőlteti a racionális lépéseket, a technikai lépéseket újragondolja

(design thinking – standard kiszámítható rendszer – ekkor KICSIT lépnek ki a BIZONYOSSÁGBÓL / a designkommunikáció esetében pedig NAGYON

NINCS MÓDSZER

- van módszer – az út maga, amelyhez első lépésként meg kell alkotni az eszközt
- módszertani elvek
- VÁLTOZÓK vannak

mediálisan többnyelvűek vagyunk

értékválság (mindenkit érint, a kommunikációs formákat is érinti)

akkor kezdek el kommunikálni, amikor még nem ismerem az „eredményt”, hogy mi lesz a „vége” ... van egy értékhorizontunk, de nem tudjuk pontosan, hogy milyen utakat fogunk bejárni, mert nem biztos, hogy ez egy út, az a jó ha több út van, amiből majd kialakul egy gerinctúra

ez a LEHETŐSÉGEK TERE

van valami, találjatok ki valamit úgy, ahogy szeretnétek

nincsenek meghatározott sémák, amin végig kell menni; ez feszültséget okoz...

de ha megtaláljátok, megalkotjátok az eszközt; akkor jó lesz

elcsúsztak a fogalmak; módszertan helyett technikát értünk – a klasszikus módszer elméleti, szemléleti kerethez kapcsolódik...

az oktatásban ez = kirúgott MANKÓ

meg kéne tanítani járni

ehelyett TÚL SOK mankót adunk – észlelt bizonyosság, fals biztonság

DISCO – a jól definiált szituációból a BIZONYTALANBA

itt a coach-ok is kilépnek az előre definiált helyzetből

a folyamat és az eredmény különválasztható

folyamatos kérdések – folyamatos kommunikáció

SZELÍDÍTÉS – emberségessé tevő folyamat / folyamatos kommunikáció

ember és mesterséges környezete közötti viszony

az építészet FIKCIÓ az építészek agyában, amiből megszületik a valóság

az építészek – az épület / tér / fizikai kiterjedés / a nemtér is – a NYERS VALÓSÁG

jelentősége van az épített környezetnek és az azzal való kommunikációnak

küzdünk a SZÁNDÉK (a jó szándék) értelmezésével, mert mostanában sokszor nem ildomos az érzelmeket belevinni a tudományba

designkommunikáció egy attitűd – azt csinálni, amit mondunk, s mindezt jó szándékkal

a kommunikáció lényege az, hogy hogyan csekkoljuk ezt a jó szándékot, vagy azokat az elveket, amely mentén tervezünk, haladunk a világunkban

a mesterséges intelligencia öntudatra ébredése, vagy nem; merthogy a MI-át tulajdonképpen csak zavarná a tudat...

kell, hogy legyen egy kódolt jó szándéka, ami per pillanat a mi felelőségünk

meddig tudunk mi tanulni (eltávolodni az analóg világtól) – < technológiai fejlődés

karnyújtásnyira egymástól

miben más

kezdetektől mindenki tervező

- tervező az emberi faj
- kapcsolatteremtő az emberi faj
- természetes, analóg módon is képes kapcsolatteremtésre
- amennyiben a kapcsolatteremtés eszköze, csatornája a digitális tér, úgy annak természetesnek kell maradnia

szuperember vagy szupergép: MELYIK LESZ ELŐBB KÉSZ?

feszültség

isten

a kommunikáció, a tervezés mindig is volt

mindig csak a szükség után futunk, de megállhatunk

Milyen lehetőségünk van?

analóg módon összekapaszkodhatunk még: nem csak futni az igényeink után, hanem tervezni az igényeinket

privát és közös felületek – mi az, ami még megosztható?

algoritmus dönt viselkedési minták szerint

Meddig vihető el?

az UTOLSÓ pillanatban vagyunk – (gátat szabni) vagy ÖRÖKRE megszelídíteni a mesterséges intelligenciát

a designkommunikáció cselekvési / döntési rendszerek sorozata, fúziója – elvi szinten lehet csatlakozni / elvi konstrukciók mentén

tanulási tér, amivel élni lehet (várják a receptet és egyben a lehetőséget a receptíráshoz)

az ember tudja, hogy korlátozottak a lehetőségei (4K), tudja azt, hogy nem tud, hogy képes tévedni: a gép mindezt nem tudja

- kritikai gondolkodás
- kollaboráció
- kommunikáció
- kreativitás

Miért is kellene ezeket megtanítanunk, mikor valójában ezek megtaníthatatlanok? Ha végig gondoljuk; tényleg képesek vagyunk ezeket racionális előre definiált eszközökkel, sémákkal megtanítani?

eredmény

például a kreativitás sokszor TÉVEDÉS eredménye

- az ember korlátozottan racionális
- a mesterséges intelligencia tisztán racionális (1/0)

azért vagyunk képesek együttműködésre, mert nem tudunk mindent, mert nem értünk mindent

a fogyasztói társadalom fogyasztói együttműködők (géppel és emberrel egyaránt) - de ha már nem fogunk tudni, vagy nem fogunk akarni együttműködni embertársainkkal, mert talán már nem lesz szükségünk rá (a szingularitás jegyében) akkor bizonyára még jobb fogyasztók leszünk; de vajon jobb emberek is

nekünk kell / lehet ezt a fejlődést korlátozni

az elveszett vonatok minisztériumának (vicc) analógiájára az elveszett készségek minisztériuma

analóg kapcsolatteremtő készségeink nagy részét elvesztettük vagy képesek leszünk feladni

a tudomány – tévedések fejlődéstörténete

az empirista szemléletmód – a racionalizmus kritikája / de nem minden racionalizálható

a tévedést, a hibát, (a butaságot) is racionalizáljuk ahelyett, hogy emocionálisan építkeznénk belőle

a legszégyenletesebb tévedéseinket, bűneinket is képesek vagyunk értelemmel ellátni, képesek vagyunk racionalizálni: LÁSD ÖRÖKKÉ fennTARTHATÓ HÁBORÚK sora

A hibázástól való félelem az ősi halálfélelemből ered. Pl. autóvezetés közben nem szabad nagyot hibáznunk, mert meghalhatunk... az életünk csupa olyan tevékenységekből áll, ahol nem lehet hibázni, ezzel bizonyos szinten igazolva azt mintha direkt keresnénk a halálfélelmünk táplálékát...

pedig a kreativitás nem a halálfélelemből táplálkozik, hanem a túlélési ösztönből 😊

Na de a „meghívott” arról beszélt, azt mondja; hogy miért ne adjunk tanácsot senkinek!
Adjunk tanácsot arról, hogy miért ne adjunk tanácsot??? 😊

a hegyi patakon egy fa elakad – segíthetünk, hogy továbbjusson, de a víz folyását ne bántsuk

a siker, az eredmény kulcsa soha nem volt racionális lépések sorozata...

ÉN AZT JEGYZETELTEM, AMIT MONDTATOK!!!

Az Ipar 4.0-ban hol van az **ember** a **digitalizáció** mellett???

Ne feledjük: a mindenk felett álló standardizálás a mesterséges intelligencia tökéletesítő briefjének felel meg, az ember tökéletesedésének már kevésbé ...

a gépek csak racionálisak maradnak, vagy félhetünk attól (is), hogy holisztikussá válnak

SzuperEmber ÉS / VAGY SzuperGép???

a reneszánsz ember / tervező / művész a technológia birtokosa volt.

a mai diverzifikált és specializált ember csak egy láncszem, aki nem látja át a teljes folyamatot, pedig az információ, a tudás és a technológia demokratizálódásával már eljött újra a reneszánsz ember feltámadásának lehetősége; csak hogy ezzel együtt megérkezett a végtelenbe mutató hedonista lustaság kora is, amely megteremtette a reneszánsz fogyasztót a reneszánsz alkotó helyett

FogyasztóEmber és/vagy AlkotóEmber?

A helyzet nem reménytelen, mert az Y generáció tagjai is látják, hogy a digitalizáció nem helyettesíthet mindent:

„... analóg lények vagyunk egy digitális világban – fantasztikus eredményeket produkáló technológiai fejlődés zajlik, befogadására rendkívül felkészült emberekre van szükség.”

„Álláspontom szerint a hektikus változás mértékét egyes esetekben redukálni kellene, mert lassan tárgyakat fogunk szeretni és embereket használni, nem pedig embereket szeretni és tárgyakat használni”

„En személy szerint jobban bízom meg legtöbbször az emberekben. Erről persze lehet vitatkozni, hiszen egy ember megítélése nem mindig racionális, nem úgy, mint egy beprogramozott robot esetében. Számomra kicsit futurisztikus az az elképzelés, hogy robot tanárokkal vagy robot munkatársakkal, esetleg főnökökkel kelljen majd dolgozni.”

„Én úgy gondolom kicsit olyan ez a digitalizáció, mint egy sportkocsi, amit egy suhanc kap ajándékba a 18. születésnapjára, aztán az első alkalommal összetöri. Mesteri mérnöki munka, csodás kialakítás, sebesség, a sofőrt segítő számtalan funkció, és mégis rossz vége lesz a történetnek.”

Tanulság: ne kérjünk, ne adjunk és ne használjunk sportkocsit idő előtt ☺